

Varga Gergely

Az Egyesült Államok katonai jelenléte a csendes-óceáni térségben

Globális és egyben csendes-óceáni nagyhatalomként az Amerikai Egyesült Államok az erősödő ázsiai hatalmi vetélkedés egyik kulcsszereplője. Jelen elemzés arról ad áttekintést, hogy az Egyesült Államok milyen stratégiával – haderő-kivetítéssel, katonai szövetségi és partnerkapcsolatokkal – kívánja megőrizni ázsiai katonai fölényét.

A közelmúlt nagy visszhangot kiváltó incidensei a Japán- és a Dél-kínai-tengeren megerősítik azt a feltevést, hogy a kelet-ázsiai térség klasszikus geopolitikai verseny színtere, földrajzi meghatározottságú hatalmi politika, területek birtoklásáért és térségek feletti dominanciáért folytatott versennyel.¹ E geopolitikai játszma egyik főszereplője az Egyesült Államok, s minden jel szerint az is marad. Vagy, ahogy Hillary Clinton volt külügyminiszter fogalmazott: „földrajzi adottságainak köszönhetően az USA mindig is csendes-óceáni hatalom volt”.² „A fenyegetések változtak, a szükségek változtak. De mi itt maradunk, és aktívak leszünk.”³ Az Obama-adminisztráció 2011 őszén hirdette meg az Ázsia felé fordulás politikáját. A jelentős visszhangot és különösen az európai szövetségesek részéről aggodalmat kiváltó stratégia kapcsán azonban érdemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államok előbb volt ázsiai hatalom, mint európai, és akkor is jelentős számú szárazföldi és tengeri haderőt állomásoztatott a térségben, amikor a világ többi részén izolacionista politikát folytatott. Ázsia tehát mindig is fontos szerepet játszott az amerikai külpolitikában, s ez az Egyesült Államok katonai stratégiájában és haderő-kivetítésében is megmutatkozott.⁴

Az Egyesült Államok jelenlegi ázsiai katonai jelenlétének jellege nagymértékben a második világháborút követő években alakult ki. Az alapvető stratégiai célkitűzés akkoriiban a második világháború eredményeként létrejött amerikai dominancia fenntartása és a kibontakozó hidegháborúban a kommunista erők feltartóztatása volt. A hidegháború végével, a Szovjetunió megszűnésével azonban e prioritások megváltoztak.

Ázsia növekvő geopolitikai fontosságát az Egyesült Államok számára számos tényező alátámasztja. A térségben található a világ második és harmadik gazdasági hatalma, Kína és Japán, s e két állam egyben az Egyesült Államok legnagyobb kereskedelmi partnerei közé tartozik.⁵ A világgazdaság súlypontjának áthelyeződése az ázsiai–csendes-óceáni térségbe az elkövetkezendő években várhatóan folytatódni fog, amiben Kína és India mellett Dél-Korea és a délkelet-ázsiai államok fejlődése is szerepet játszik.

1 Scott, David: US Strategy in the Pacific – Geopolitical Positioning for the Twenty First Century. *Geopolitics*, 2012, vol. 17. 608–610. o.

2 Clinton, Hillary: *A Vision for a 21st Century*. U.S. State Department, 2011. 07. 20.

3 *China actions meant as test, Hillary Clinton says*. *The Australian*, 2010. 11. 09.

4 Lásd Varga Gergely: *Az USA Ázsia-politikája; lemarad, ha kimarad*. *SVKI Elemzések*, 2010/1.

5 *Top U.S. Trade Partners 2012*. Department of Commerce, 2013.

Katonai téren ugyancsak növekvő jelentőségű régió ez: a fegyverkezés ütemét tekintve a világ legdinamikusabban növekvő térségéről van szó,⁶ itt található öt nukleáris nagyhatalom – az Egyesült Államok, Oroszország, Kína, India és Pakisztán –, továbbá a világ hat legnagyobb létszámú hadserege is (Kína, Egyesült Államok, Oroszország, India, Észak-Korea és Dél-Korea).⁷ A növekvő fegyverkezési verseny és különösen Kína növekvő hatalmi ambíciói a térségben veszélyesebbé tették a korábban lappangó ellentéteket. A gyakori, incidensekkel terhelt konfliktusokat és Kína törekvéseit Washington is egyre nagyobb aggodalommal figyeli. Az Egyesült Államok stratégiai érdekei szempontjából a térség legjelentősebb konfliktuspontjai és feszültségócai az alábbiak:⁸

- a Koreai-félsziget (elsősorban Észak-Korea nukleáris fegyverprogramja és provokatív lépései miatt);
- szigetviták a Japán-tengeren Kína és Japán, valamint Dél-Korea és Japán között;
- a Tajvan és Kína közötti konfliktus Tajvan hovatartozásának kérdésében;
- szigetviták a Dél-kínai tengeren Kína, illetve a Fülöp-szigetek, Malajzia és Vietnam között;
- a Malaka-szoros és környékének tengeri biztonsága, a stratégiai fontosságú szoros ellenőrzéséért folytatott nagyhatalmi versengés, valamint a kalózkodás okozta biztonsági kihívások;
- a Kína és India közötti határviták;
- az India és Pakisztán közötti határviták (Kasmír).

E konfliktusokra és biztonsági kihívásokra figyelemmel az Egyesült Államok haderejének legfontosabb stratégiai célkitűzései a térségben a következők:⁹

- a szövetségesek és a partnerországok biztosítása;
- a potenciális ellenfelek (Kína, Észak-Korea) feltartóztatása;
- a fenyegetett államok katonai képességei fejlesztésének támogatása;
- a bizalom erősítése jegyében, az együttműködés ösztönzésével a kihívásokkal szembeni közös fellépés elősegítése Kínával.

6 Trends In World Military Expenditure 2012. SIPRI, April 2013.

7 Active Military Personell by Country. *Global Firepower*, 2013.

8 Berteau, David J. – Green, Michael J.: *U.S. Force Posture Strategy in the Asia Pacic Region: An Independent Assessment. CSIS Report*, August 2012. 17. o.

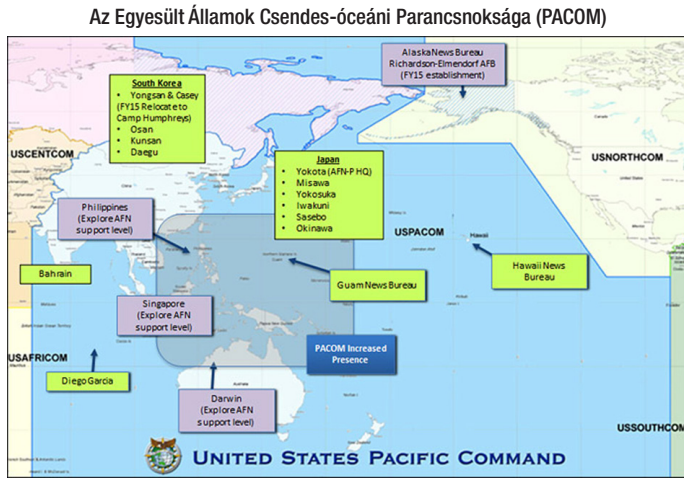
9 Uo. 18. o.

Amerikai haderő és regionális konfliktusok a csendes-óceáni térségben

Az amerikai csendes-óceáni védelmi stratégia egyértelműen Kína-centrikus. Célja az, hogy megőrizze a Kínával szembeni katonai fölényét a kelet-ázsiai térségben, és megakadályozza, hogy az fokozatosan kiterjessze befolyását a Csendes-óceán nyugati medencéjében. Ebből a szempontból kulcsfontosságú az itt húzódó szigetláncok stratégiai ellenőrzése. A Kína szempontjából első szigetláncot Japán délnyugati szigetei, a kelet-kínai-tengeri, vitatott hovatartozású szigetek, Tajvan és a dél-kínai tengeri szigetek alkotják. A második szigetláncolat ettől nyugatabbra fekszik, Japántól délre haladva az Északi-Mariana-szigeteket, Guamot, Palaut foglalja magába. Míg Kína távlati célja az, hogy domináns politikai befolyást szerezzen e szigetek felett, valamint olyan katonai képességek birtokába jusson, amelyek révén rajtuk túl is képes lehet katonai műveletekre, addig az Egyesült Államok Kínát mind politikai, mind katonai értelemben e szigetláncokon belül kívánja tartani, mégpedig állandó és kiterjedt térségbeli katonai jelenléttel, valamint szövetségi és partnerségi kapcsolatok révén.

Kína növekvő hatalmát aggodalommal figyelik a környező ázsiai országok, és az Egyesült Államokra a hatalmi status quót védő, a stabilitást biztosító és Kínával szemben ellensúlyt képező hatalomként tekintenek. Kína növekvő gazdasági ereje, valamint a vele kialakult és egyre meghatározóbbá váló gazdasági kapcsolatok ugyanakkor óvatos egyensúlyozásra kényszerítik az ázsiai államokat. Gazdasági fejlődésük érdekében nem kívánják veszélyeztetni ezeket a kapcsolatokat, így fennállhat annak a lehetősége is, hogy az érintett kelet-ázsiai és délkelet-ázsiai országok vagy egy részük hatalmi ellensúlyozás helyett a szekértábor-logikát követve Kína mögé sorakoznak fel, ami az Egyesült Államok ázsiai pozícióit jelentősen gyengítené. Erre tekintettel Amerikának arra kell törekednie, hogy egyrészt ázsiai szövetségei ne csak potyautasként („free rider”) élvezzék az amerikai biztonsági garanciákat, hanem vegyék is ki a részüket saját védelmük biztosításából, másrészt az elrettentés és a katonai dominancia hitelessége szempontjából továbbra is megfelelő mértékű erővel legyen jelen a térségben.

Forrás: Defence Media Activity

Az USA Csendes-óceáni Parancsnoksága (PACOM) alá tartozó erők

Szárazföldi erők	Hadi-tengerészet	Tengerész-nyalogság	Légi erő	Parti őrség
60 000 fő 2 támadó dandár	140 000 fő 5 repülőgéphordozó kötelék ~180 hadihajó	85 000 fő 2 tengerészgyalogos expedíciós kötelék	43 000 fő ~ 435 légi jármű	27 000 fő

Forrás: United States Pacific Command, USPACOM Facts

Amerikai támaszpontok az Egyesült Államokhoz tartozó területeken

A keleti- és délkelet-ázsiai térség az Egyesült Államok haderejének hat földrajzi főparancsnoksága közül a Csendes-óceáni Parancsnokság (*Pacific Command – PACOM*) felelősségi területe alá tartozik.¹⁰ Ez a legnagyobb földrajzi kiterjedésű, a Föld felszínének közel ötven százalékát, az Indiai-óceán középső területei és az amerikai kontinens nyugati partjai közötti területet átfogó amerikai főparancsnokság. A PACOM alá tartozó erők egy része amerikai felségterületen állomásozik, jelentős részük azonban a szövetséges országokkal kötött megállapodások alapján a csendes-óceáni térség nyugati medencéjében más államok területén található bázisokra települt. Ázsia növekvő katonai jelentőségét az is mutatja, hogy az Egyesült Államok 2020-ig haditengerészetének 60%-át a csendes-óceáni térségben fogja állomásoztatni, és a légi erő is nagy átcsoportosításokat hajt végre a térségben.¹¹

¹⁰ USPACOM Facts. Headquarters, United States Pacific Command. United States Pacific Command, é. n.

¹¹ Special Report: Military Logistics - US Pacific Shift Has Heavy Logistics Price Tag. Defensenews, 2013. 07. 17.

Hawaii. Az Egyesült Államok csendes-óceáni főparancsnoksága a Csendes-óceán közepén elterülő szigeteken jelentős erőkkel, egy nehéz- és egy támadó dandárral van jelen. A légierő nyolc C-17-es szállítógépet, légi utántöltő gépeket, bombázókat és tizennyolc F-22-es és hat F-15-ös vadászgépet is állomásoztat a szigeteken.¹² Pearl Harbor továbbra is az egyik legjelentősebb csendes-óceáni támaszpontja a haditengerészetnek. Hawaii központi fekvése és Ázsiától való biztonságos távolsága előnyös pozíciót biztosít a csendes-óceáni erők főparancsnokságának, ugyanakkor ez a távolság bizonyos hátrányokkal is jár.

Guam. Az ázsiai erőkivetítést illetően Guam több szempontból előnyösebb helyen van, mint Hawaii. Guam elég távol van az ázsiai szárazföldtől, s így Kínától is, de elég közel is ahhoz, hogy az ottani erők gyorsan reagáljanak az esetleges kialakuló konfliktusokra. Az elmúlt évtizedben jelentősen bővültek a szigeten állomásozó amerikai erők, amely többek között az alábbi katonai képességeknek szolgál bázisul: Los Angeles és Virginia osztályú támadó tengeralattjárók, repülőgép-hordozók fogadására alkalmas kikötő, B-1-es, B-52-es bombázók, B-2-es bombázók, F-22 Raptor vadászgépek. A szigeten gyakran hajtanak végre amerikai–japán és amerikai–ausztrál hadgyakorlatokat.

Alaszka. Alaszka különleges helyet foglal el az amerikai haderő irányítási rendszerében. Míg a védelméért az Északi Főparancsnokság felel, az itt állomásozó erők a Csendes-óceáni Parancsnokság alá tartoznak. Alaszka nemcsak a Csendes-óceáni Parancsnokság, hanem az Oroszország egész területéért felelős Európai Parancsnokság (EUCOM) számára is fontos elhelyezkedéssel bír. Az alaszka területen állomásozó erők közül elsősorban a légierő érdemel említést, az itt szolgáló 42 F-22-es Raptor vadászgéppel, a két AWACS felderítő-repülőgéppel, valamint a C-17-es szállító repülőgépekkel.¹³

Katonai együttműködés ázsiai szövetségesekkel és partnerországokkal

Japán. Az Egyesült Államok ázsiai biztonságpolitikájának és katonai jelenlétének sarokköve a Japánnal való szövetség. A két ország biztonsági együttműködése az 1960. évi kölcsönös együttműködési és biztonsági szerződésen nyugszik, amelynek értelmében az Egyesült Államok biztonsági garanciát vállal Japán védelmére, cserébe Japán katonai bázisokat biztosít a területén Amerika számára. Noha a szerződés megszületését elsősorban a hidegháborús szembenállás indokolta, Ázsia változó biztonsági kihívásai miatt a szövetséget alapvetően mind a japán politikai elit, mind a társadalom támogatja.¹⁴ Békealkotmányának megfelelően Japán katonai képességei elmaradnak gazdasági potenciáljától. Hosszú ideje a GDP 1%-át költi védelemre,¹⁵ ám az ország gazdasági összeteljesítményének tükrében még így is jelentős katonai erőt képes felmutatni. A biztonsági kihívások, mindenekelőtt Kína növekvő katonai ereje miatt az utóbbi években Tokió nagyobb figyelmet kezdett fordítani a haderőfejlesztésre. A 2013. évi japán Nemzeti Védelmi Program irány-

¹² Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 57. o.

¹³ Uo. 58. o.

¹⁴ Beina Xu: *The U.S.-Japan Security Alliance. Council on Foreign Relations Backgrounder*, 2013. 12. 03.

¹⁵ *Japan Defense Budget. globalsecurity.org.*

elvei¹⁶ szerint nemcsak az Egyesült Államokkal, hanem olyan potenciális partnerekkel is fokozni kívánja a biztonsági együttműködést, mint India és Ausztrália. A japán védelmi politika szempontjából kulcsfontosságú Észak-Korea elrettentése, valamint Japán tengeri szuverenitásának biztosítása, különösképpen a Japántól délnyugatra eső első szigetláncot érintő növekvő kínai kihívásra tekintettel. Tokió ennek megfelelően jelentős figyelmet fordít haditengerészete és légierője fejlesztésére: a következő években F-35-ös vadászgépek beszerzését tervezi, a haditengerésznél pedig a 22DDH típusú helikopterhordozó rombolók¹⁷ és a 16DDH típusú rombolók beszerzése az amerikai erőkkel való műveleti együttműködés növekedését fogja lehetővé tenni. Ennek ellenére Japán az Egyesült Államokkal való szövetséget és az amerikai katonai jelentéket továbbra is nélkülözhetetlennek tartja biztonságának és a térség stabilitásának fenntartása szempontjából.

A Japán területén található bázisok a legnagyobb ilyen jellegű amerikai támaszpontok Kelet-Ázsiában, ezért alapvető szerepet töltenek be az USA ázsiai erőketvitésében. Okinaván található a Japánban állomásozó amerikai erők 50 és az amerikai katonai létesítmények 75%-a.¹⁸ A szigeten, Jokosukában állomásozik az amerikai erőketvitési képesség szempontjából kulcsfontosságú hetedik flotta, valamint Kadenában található a legnagyobb amerikai légítámaszpont. Az amerikai légierő többek között 48 F-15-ös, 36 F-16-os vadászgépet, valamint 2013 elejétől F-22-es Raptor vadászgépeket is állomásoztat Japán területén.¹⁹

Az okinavai támaszpontok kérdése azonban nem problémamentes, különösen a futenmai támaszponté a környék magas beépítettsége és népsűrűsége miatt. Részben a helyi lakosság politikai nyomására 2006-ban az amerikai és a japán kormány egy olyan megállapodást írt alá, miszerint a támaszpont területének és forgalmának csökkentése érdekében a bázison szolgáló erők egy részét az okinavai Fenoko közelébe, közel 8000 főt pedig Guam szigetére telepítenek 2014-ig, továbbá a futenmai támaszpontot az Egyesült Államok visszaszolgáltatja Japánnak, amint az előbb említett új bázisok elkészülnek.²⁰ A terv megvalósítása azonban politikai okokból többször elakadt és módosult, így a bázis továbbra is üzemel, Guam szigetére viszont annak befogadóképessége miatt csak 5000 amerikai katonát csoportosítanak át, további 4000 katonát pedig Ausztráliába és Hawaiira helyeznek át.

Dél-Korea. A Koreai Köztársaság jelentőségét az Egyesült Államok számára stratégiai fekvése, gazdasági potenciálja és számottevő katonai ereje adja. Dél-Korea biztonságpolitikája három alappilléren: az Egyesült Államokkal való szoros szövetségen, a Kínával való szoros gazdasági együttműködésen és aktív multilateralizmuson nyugszik.²¹ Az elsődleges biztonsági fenyegetést Dél-Korea számára továbbra is a kommunista berendezkedésű északi szomszéd, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság jelenti. A milliós létszámú

16 National Defense Program Guidelines for FY 2014 and beyond. Ministry of Defense – Japan, 2013. 12. 17.

17 Katonai szakértők rámutatnak, hogy a 22DDH-k a méreteik és képességeik miatt valójában csak nevében rombolók: olyan helikopterhordozó hajókról van szó, amelyek adott esetben az F-35 JSF-ek számára repülőgép-hordozóként is működhetnek. Keck, Zachary: Japan's Unveils "Aircraft Carrier in Disguise". *The Diplomat*, 2013. 08. 07.

18 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 24. o.

19 Everstine, Brian: USAF Pilots Develop F-22 'Rapid' Deployment. *defensenews.com*, 2013. 11. 02.

20 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 24. o.

21 Uo. 26. o.

haderővel, nukleáris fegyverekkel, jelentős vegyi és biológiai fegyverkészlettel is rendelkező, kiszámíthatatlan politikát folytató, gyakran fegyveres provokációktól sem visszariadó Phenjan²² változatlanul valós fenyegetést jelent Dél-Korea és a térség biztonságára nézve. A két Koreát elválasztó, csak nevében demilitarizált zóna továbbra is a legfelfegyverzetebb határvonal a világon. Észak-Korea becslések szerint 10 000 olyan tüzérségi üteget állomásoztat a határvonal közelében, amelyek Szöul is veszélyeztetik, továbbá 200, Japánt is elérni képes rakétával is rendelkezik.²³ Kína pedig, noha Dél-Korea legfontosabb gazdasági partnere, növekvő katonai ereje és egyre agresszívabb regionális politikája – különösen a tengeri viták, valamint a két Korea közötti konfliktusban játszott szerepe miatt – a dél-koreai percepciókban hosszú távú biztonsági fenyegetésként is megjelenik.

Dél-Korea és az Egyesült Államok biztonsági együttműködése a koreai háború végén, 1953-ban aláírt kölcsönös védelmi szerződésen nyugszik. A koreai háború máig élő örökségének jeleként a dél-koreai fegyveres erők háború esetén amerikai parancsnokság alá kerülnek.²⁴ Noha 2007-ben döntés született arról, hogy 2012-ig két külön főparancsnokságot hoznak létre az amerikai és a dél-koreai erők számára, a terv végrehajtása képességbeli hiányosságok miatt késik,²⁵ s várhatóan csak 2015-ben valósul meg.²⁶ Dél-Korea az utóbbi években jelentős haderőreformokat hajtott végre, amelyek egyrésztől kisebb létszámú, de jobban felszerelt erő kialakítását célozzák, másrésztől olyan képességeket fejleszt ki, amelyekkel egy esetleges észak-koreai fegyveres provokációkra a válaszlépéseket illetően széles körű választása lehet. A modernizációhoz szervesen kapcsolódik az amerikai–dél-koreai katonai együttműködés elmélyítését szolgáló 2009. évi Közös Vízión az Egyesült Államok és a Koreai Köztársaság Szövetségére (*Joint vision for the alliance of the United States of America and the Republic of Korea*), valamint a Stratégiai Szövetség 2015 (*Strategic Alliance 2015*) program.²⁷

A Dél-Koreában állomásozó amerikai erők létszáma a 2004. évi 37 000-ról 28 500 főre csökkent a közel-keleti háborúk miatti erőátcsoportosítás következtében. Elhelyezkedésük is változni fog a *Szárzsföldi erők partnerségi terve* és az úgynevezett *Yongsan áthelyezési terv* alapján.²⁸ Az amerikai haderőnek 104 bázisa van az országban, de a jelenlegi tervek szerint 48-at hagynak meg közülük. Az átszervezés átcsoportosításokkal is jár. Szöul környezetéből 10 000 főt helyeznek át délebbre, hogy távolabb kerüljenek az észak-koreai tüzérségi ütegek hatókörétől. Az amerikai erők nagy része négy város, Osan (szárzsföldi és légierő-parancsnokság, egyesített főparancsnokság), Daegu, Chinhae (haditengerészeti kikötő) és Kunsan közelében fekvő bázisokra összpontosul.

Ausztrália és Új-Zéland. Az Egyesült Államok és Ausztrália a 20. század elejétől minden nagyobb háborúban szövetségesként harcolt egymás mellett. Ausztrália biztonságpolitikáját az angolszász gyökerek, a brit birodalomhoz fűződő kapcsolata, a második

22 Korea OPCON transfer should 'move forward,' Scaparrotti says. *Stars and Stripes*, 2013. 07. 31.

23 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 26. o.

24 Snyder, Scott A.: *The US–South Korea Alliance*. *cfr.org*.

25 Különösen az alábbi területeken mutatkoztak hiányosságok a dél-koreai haderő felkészültségében: vezetés-irányítási rendszer, kommunikáció, felderítés-hírszerzés, rakétavédelem.

26 Republic of Korea – Overview, *globalsecurity.org*.

27 Snyder, Scott A.: *U.S. Policy Toward the Korean Peninsula: Accomplishments and Future Challenges*. *Kokusaimondai (International Affairs)*, no. 614, September 2012.

28 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 27. o.

világháborúig az Egyesült Királysághoz való igazodás, azt követően pedig az Egyesült Államokkal való szoros együttműködés határozta meg.²⁹ Szoros a két ország gazdasági együttműködése is, az összes külföldi működő tőke egyharmadával az Egyesült Államok Ausztrália legnagyobb befektetője. Ugyanakkor első számú kereskedelmi partnere 2007 óta Kína, amiben meghatározó szerepet játszik, hogy egyre növekszik a kínai igény az ausztrál természeti erőforrások iránt

Az afganisztáni és az iraki háborúban való aktív részvételével Ausztrália az Egyesült Államokkal való szövetségét kívánta megerősíteni, ugyanakkor az ország biztonságpolitikai figyelme egyértelműen a délkelet-ázsiai térségben zajló folyamatokra összpontosul.³⁰ Az ausztrál biztonságpolitika számára kulcsfontosságú a tengeri útvonalak szabadsága és biztonsága, különösen az egyre élesebb hatalmi versenynek teret adó Indiai-óceán keleti medencéjében, a Dél-kínai-tengeren és a régióban kulcsfontosságú Malaka-szorosban.³¹ E tekintetben aggodalommal követi a kínai katonai képességek gyors fejlődését, különösen az A2AD (*Anti Access/Area Denial*) képességeket, amelyek korlátozhatják az amerikai erők műveleti szabadságát.

Az ausztrál védelmi erők jól felszereltek és modernek, ugyanakkor az országnak az ázsiai szomszédokhoz képest alacsony népessége és hatalmas földrajzi távolságai az ausztrál stratégiai érdekek védelme szempontjából komoly kihívást jelentenek. Az erőkitvétési képességek javítását célzó katonai modernizáció jelenleg a haditengerészetre (2 új Canberra osztályú kétélű hordozóhajó, rombolók) és a légierőre (F-35 JSF vadászgépek, Aegis rakétavédelmi rendszerek) összpontosít.³²

Az amerikai–ausztrál biztonsági együttműködést az 1951. évi ANZUS-védelmi szerződés (*Australia, New Zealand and US Defence Pact – ANZUS*) alapozza meg. A szövetségesek között szoros katonai együttműködés épült ki az elmúlt évtizedekben, többek között az alábbiakban:³³

- közös üzemeltetésű műholdkövető létesítmény (*Joint Defense Facility Pine Gap*);³⁴
- titkosszolgálati és hírszerzési együttműködés;
- rendszeres átfogó hadgyakorlatok;
- Ausztrál–Amerikai Védelmi Kereskedelmi Együttműködési Szerződés (*Australia-US Defence Trade Cooperation Treaty*).

Amerikai csapatok azonban állandó jelleggel sokáig nem állomásoztak Ausztrália területén. Az amerikai kormányzat az Ázsia felé fordulás politikájának jegyében 2011 novemberében bejelentette, hogy az Egyesült Államok Darwinban állandó szárazföldi és légi tengerészgyalogos bázist létesít, mintegy 2500 fős nagyságú erővel. A Perthben található HMAS Stirling haditengerészeti bázishoz való amerikai hozzáférés szintén elősegíti az amerikai haditengerészet térségbeli műveleteit. E támaszpontok jelentősen javítják az

29 Thomas, Jim – Cooper, Zack – Rehman, Iskander: *Gateway to the Indo-Pacific: Australian Defense Strategy and the Future of the Australia–U.S. Alliance*. Center for Strategic and Budgetary Assessments Report, 2013. 3. o.

30 Uo. 3–4. o.

31 *Australia Defense White Paper 2009*. Australian Government, Department of Defense, 2009.

32 Bitzinger, Richard A.: *Recent Developments in Naval and Maritime Modernization in the Asia-Pacific: Implications for Regional Security*. In *The Chinese Navy*, Institute for National Strategic Studies, 2011, 22–40. o.; *Amphibious Assault Ship (LHD)*, Royal Australian Navy.

33 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 27. és 31–32. o.

34 *Joint Defence Facility Pine Gap*, korábban *Joint Defence Space Research Facility*.

Egyesült Államok erőketvitési képességeit a délkelet-ázsiai és az indiai-óceáni térségben egyaránt, s hozzájárulnak az amerikai erők térségbeli egyenletesebb eloszlásához, amit különösen indokoltta tesz, hogy a kínai támadórakéták hatósugara egyre nagyobb, s így növekvő fenyegetést jelentenek a Kínához közelebb eső amerikai bázisokra.³⁵ Az Ausztráliával való katonai együttműködés azért is jelentős az Egyesült Államok számára, mert elősegíti a katonai kapcsolatok erősítését más térségbeli partnerekkel, különösen Indonéziával, a Fülöp-szigetekkel, Szingapúrral és Indiával.

Az Egyesült Államok 1986-ban felfüggesztette az Új-Zélandra vonatkozó biztonsági garanciákat, azonban a 2010-ben aláírt wellingtoni deklaráció (*Wellington Declaration on a New Strategic Partnership Between New Zealand and the United States*) alapján felújították a dialógust a regionális biztonsági kérdésekről.³⁶ A 2012-ben tető alá hozott washingtoni deklaráció (*Washington Declaration on defence cooperation between the Department of Defence of the United States Of America and the Ministry of Defence of New Zealand and the New Zealand Defence Force*) pedig a kétoldalú és multilaterális tengeri biztonsági, a humanitárius, valamint a nemzetközi béketámogató műveletekben a két ország együttműködésének fokozását tűzte ki célul.

Délkelet-Ázsia. Délkelet-Ázsia geopolitikai jelentősége vitathatatlanul megnőtt az elmúlt évtizedben. A döntően ASEAN-tagállamok alkotta térség a világ egyik legdinamikusabbban fejlődő régiója. A Dél-kínai-tengeren halad át a világkereskedelem 70 százaléka, s a térség a tenger alatt található energiahordozók miatt is növekvő intenzitású területi viták színtere is egyben. Gazdasági jelentősége az Egyesült Államok számára is egyre nagyobb, amit jól jelez, hogy az ide irányuló amerikai befektetések meghaladják a Kínába irányuló befektetések mértékét.³⁷ A térség konfliktusainak főszereplője Kína, amely egyre magabiztosabban igyekszik kiterjeszteni itteni befolyását. Noha a kínai fegyverkezésre válaszul az elmúlt évtizedben a délkelet-ázsiai államok is igyekeztek védelmi képességeiket növelni, a kínai katonai képességfejlesztés ütemével és volumenével nem képesek felvenni a versenyt. Ennek következtében egyre inkább számítanak az Egyesült Államokra a régió biztonságának és stabilitásának fenntartásában.³⁸ Ugyanakkor ezek az államok mind a szárazföldön, mind a tengereken olyan belső biztonsági kihívásokkal is szembesülnek (például a kalózkodás elleni küzdelem, katasztrófavédelem), amelyek kezelése alacsonyabb intenzitású katonai képességeket igényel.

A térség államai közül az Egyesült Államok Thaifölddel és a Fülöp-szigetekkel áll szerződésen alapuló szövetségi kapcsolatban, Szingapúr szoros biztonsági partner, Vietnammal és Indonéziával pedig bővülnek a kapcsolatok. Thaifölddel szoros a katonai együttműködés: az évente megrendezésre kerülő *Cobra Gold* és *Cope Tiger* multilaterális hadgyakorlatok a legnagyobb méretűek a térségben.³⁹ Jóllehet az amerikai-thaiföldi stratégiai dialógus 2012-ben mindkét oldalról megerősítést nyert, a thai együttműködési készségre rányomja bélyegét az a tény, hogy Thaiföld egyre kevésbé érzi fenyegetve magát Kínától.

35 Thomas, Jim – Cooper, Zack – Rehman, Iskander: i. m. 14–15. o.

36 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 34. o.

37 Prashanth Parameswaran: *The Power of Balance: Advancing US-ASEAN Relations under the Second Obama Administration*. *The Fletcher Forum of World Affairs*, vol. 37:1. Winter 2013.

38 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 31–32. o.

39 Chanlett-Avery, Emma – Dolven, Ben: *Thailand: Background and U.S. Relations*. *CRS Report*, December 2012, 14. o.

A kínai tengeri expanzió leginkább a Fülöp-szigeteket veszélyezteti. Washington és Manila között – elsősorban a Fülöp-szigeteken tevékenykedő, iszlamista háttérű terrorista csoportok elleni küzdelem jegyében – már 2001 után megélénkült a katonai együttműködés.⁴⁰ 2002-ben felállításra került egy közös egyesített különleges műveleti erő, amelynek keretében az Egyesült Államok kiképzési és egyéb támogatást nyújt a fülöp-szigeteki különleges erők részére.⁴¹

A 2000-es évek második felétől az együttműködés fokozásának háttérében egyre inkább a dél-kínai-tengeri szigetviták álltak. A növekvő kínai haditengerészeti képességekkel szemben a rendkívül korlátozott erőforrásokkal bíró fülöp-szigeteki védelmi erők egyre nagyobb hátrányba kerültek. A kormány célja ezért egy „minimálisan hiteles védelem” kialakítása, amelyben az Egyesült Államok segítségére is számít. 2012-ben a két kormány megállapodott abban, hogy az USA 11 millió dollárról 30 millió dollárra emeli az éves támogatását, benne F-16-os vadászgépek és a parti őrség által használt hajók szállításával.⁴² Ugyanebben az évben az amerikai-fülöp-szigeteki védelmi miniszteri megbeszélések a tengeri biztonsági tudatosság, a hírszerzés-felderítés és kibervédelem területeit jelölték meg az együttműködés fő területeinek. A Fülöp-szigeteken törvény tiltja külföldi katonák állandó állomásoztatását, így amerikai támaszpont sincs az ország területén: az ideiglenesen itt tartózkodó amerikai katonák státuszát az 1998. évi SOFA-egyezmény (*Defence Status Force Agreement*) és a 2002. évi kölcsönös logisztikai támogató egyezmény szabályozza.⁴³

Noha Szingapúr nem szövetségese az Egyesült Államoknak, a délkelet-ázsiai amerikai katonai aktivitás növekedésének egyik fő célpontja a stratégiai fekvésű városállam. Az együttműködés alapjául a 2005. évi *Stratégiai keretmegállapodás a szorosabban együttműködő partnerségről a védelem és biztonság területén* (*Strategic Framework Agreement for a Closer Cooperation Partnership in Defence and Security*) szolgál.⁴⁴ A szingapúri Changi haditengerészeti bázis rendszeresen fogad amerikai hadihajókat, fontos logisztikai központként szolgál az amerikai haditengerészet számára. A kikötő alkalmas arra is, hogy repülőgép-hordozót fogadjon. Noha Szingapúr továbbra is érdekelt az Egyesült Államokkal való szoros katonai együttműködésben, a városállam nagy hangsúlyt helyez az ASEAN központú multilateralizmusra és a környező nagyhatalmak (különösen Kína és India) közötti egyensúlyozásra. Indonézia a legnagyobb kiterjedésű délkelet-ázsiai országgént és a legnépesebb muzulmán többségű államként egyre jelentősebb partner az Egyesült Államok számára. A védelmi együttműködés a 2000-es évek második felében indult, melynek mára a rendszeres katonai vezetői találkozók, a közös képzési programok, a hadgyakorlatok, a tengeri biztonsági együttműködés, a békefenntartás és a humanitárius műveletek jelentik a főbb területeit.⁴⁵ Ugyanakkor az indonéz elitben és társadalomban továbbra is erőteljesen él az el nem kötelezettség gondolata, a muzulmán gyökerek miatt pedig nagy

40 Julio S. Amador III: *The Philippines' Security Cooperation with the United States and Japan*. *Asia Pacific Bulletin*, East West Center, 2013. 08. 08.

41 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 36. o.

42 Uo.

43 Uo.

44 *Singapore and the US: Security Partners, Not Allies*. *IISS Strategic Comments*, 2013, vol. 19. no. 24.

45 Berteau, David J. – Green, Michael J.: i. m. 38. o.

az érzékenység a közel-keleti fejleményekre, ennél fogva szorosabb szövetségi kapcsolat nem valószínű a közeljövőben. Malajzia esetében hasonló politikai és társadalmi percepciók szorítják korlátok közé az Egyesült Államokkal való együttműködést. A növekvő kínai expanziótól való félelme miatt az egykori háborús ellenfél, Vietnam is bővítette az elmúlt években a kapcsolatait az Egyesült Államokkal. 2011-ben a két ország megállapodott abban, hogy a biztonságpolitikai együttműködés keretében négy területen – magas szintű dialógus a védelmi miniszterek között, tengeri biztonság, tapasztalatcsere a békefenntartás terén, humanitárius műveletek – szorosabbá teszik a kapcsolatokat.⁴⁶

India. India a Föld legnépesebb demokráciája, gyorsan fejlődő gazdaságával és növekvő katonai képességeivel az Egyesült Államok számára jelentős nagyhatalom a stratégiai egyensúlyra való törekvés szempontjából. A hidegháború idején jellemző fagyos viszony, majd az 1998. évi kísérleti robbantások miatti diplomáciai elhidegülés a 2000-es évek közepén változott egyre szorosabb együttműködéssé a védelempolitikában is. 2005-ben került aláírásra az Egyesült Államok–India Védelmi Keretegyezmény (*US–India Strategic Framework Agreement*), az azt követő évben pedig az India–Egyesült Államok Tengeri Biztonsági Együttműködési Keretmegállapodás (*Indo-US Framework for Maritime Security Cooperation*).⁴⁷ A katonai kapcsolatok intenzitásának a jele, hogy India egyetlen más országgal sem tart annyi hadgyakorlatot, mint az Egyesült Államokkal,⁴⁸ Washington pedig a Csendes-óceáni Parancsnokság összes gyakorlatának egyharmadát tartja együtt Indiával. Jelentősen bővültek a kapcsolatok az utóbbi években a védelmi célú beruházások terén: India az utóbbi időszakban 8 milliárd dollár értékben vásárolt amerikai katonai eszközöket, többek között C–17-es és C–130-as szállító repülőgépeket.⁴⁹ Az Egyesült Államok különösen érdekelt az indiai haditengerészet fejlesztésében és a két ország fegyveres ereje közötti interoperabilitás javításában, ugyanis stratégiai partnerként tekint Indiára, amely hozzá tud járulni a stabilitáshoz a konfliktusokkal terhelt dél-ázsiai és Indiától keletre eső délkelet-ázsiai térségekben, illetve Kína növekvő ázsiai befolyásával szemben is természetes ellensúlyt jelent.⁵⁰

46 Thayer, Carlyle A.: *Vietnam's Security Outlook*. Presentation to International Workshop on Asia-Pacific Security, National Institute of Defense Studies, 2011. 01. 17–18. o.

47 Kronstadt, K. Alan – Pinto, Sonia: *India-U.S. Security Relations: Current Engagement*. *CRS Report*, 2012. 11. 13.

48 *Officials Praise Growth of U.S.-India Military Partnership*. US Department of Defense, 2010. 07. 23.

49 Berteau, David J. – Green, Michael J. i. m. 38. o.

50 India és Kína közötti hatalmi versenyről bővebben lásd Háda Béla: *Ázsiai versenyfutás az Indiai-óceánért – India és Kína új stratégiai játéktere*. *Nemzet és Biztonság*, 2010. 6. sz.